

بسمه تعالی

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت آموزشی

آیین نامه نظارت و ارزشیابی مراکز آموزش مجازی و دانشکده های آموزش مجازی دانشگاه های علوم پزشکی کشور

از وظایف شورای عالی آموزش مجازی تصویب آیین نامه چگونگی اجرا و ساختار ارزشیابی مراکز آموزش مجازی و دانشکده های آموزش مجازی و تصویب استانداردهای ارزشیابی واحدهای آموزشی بر اساس آئین نامه های مصوب است. این آیین نامه در راستای وظایف مصرحه فوق تدوین شده است.

مقدمه

کیفیت در آموزش عالی مقوله ای چند بعدی است و باید تمامی عملکردها و فعالیت های آکادمیک را در بر گیرد. آموزش، برنامه های آکادمیک، تحقیقات، دانشوری، اعضای هیات علمی، دانشجویان و فراگیران، امکانات و تجهیزات، ارائه خدمات به جامعه و جزئیات محیط آموزشی همگی اجزای سیستم پیچیده آموزش عالی هستند که تضمین و ارتقای کیفیت در هر کدام از آنها مستلزم ارزیابی و بررسی دقیق مجموعه های متعدد و جداگانه ای است. از طرف دیگر ابعاد بین المللی آموزش عالی مانند تبادلات علمی بین مراکز، ایجاد شبکه های تعاملی، تبادل استاد و دانشجو و انجام پروژه های تحقیقاتی و بین المللی که باید در کنار ارزش های فرهنگی ملی قرار گیرد، نیز قسمتی دیگری از این ابعاد را در بر می گیرد. برای معنی دار کردن این کیفیت با ابعاد گسترده ای که ذکر شد باید هم به استانداردها توجه داشت و هم بهترین عملکرد در هر حیطه را شناسایی و معرفی کرد.

آموزش مجازی نیز از این امر مستثنی نیست. امروزه آموزش مجازی در علوم پزشکی در همه کشورهای جهان به سرعت رو به گسترش است و هر روزه بر تعداد کشورهایی که این برنامه ها را به صورت اجباری یا اختیاری ارائه می دهند افزوده می شود. استاندارد سازی و ارتقای کیفیت برنامه های آموزش مجازی و ارزشیابی مراکز آموزش مجازی کشور یکی از رسالت های معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است که به دانشگاه علوم پزشکی مجازی محول شده است. اگر چه رویکردهای متعددی برای ارزشیابی مراکز آموزش

مجازی وجود دارد ولی رایجترین روش ارزشیابی که در کشورهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد رویکرد ارزشیابی مبتنی بر نظر خبرگان است. اساس ارزشیابی قضاوت تخصصی گروهی از خبرگان حوزه مورد ارزشیابی در مورد کیفیت برنامه یا سازمان ارائه‌کننده برنامه است. ارزشیابی به دو دسته عمده تقسیم می‌شوند. ارزشیابی موسسه‌ای (institutional) و ارزشیابی برنامه‌های تخصصی (program). بدیهی است در ارزشیابی مراکز آموزش مجازی کشور، استانداردهای موسسه‌ای (مربوط به مراکز) و استانداردهای برنامه‌ای (مربوط به برنامه‌های مجازی) به صورت توأمان اهمیت دارد و باید مد نظر قرار گیرد.

مراحل ارزشیابی مراکز آموزش مجازی را می‌توان به طور خلاصه شامل استقرار ساختار ارزشیابی، تدوین و اعلام استانداردهای اعتباربخشی، انجام ارزیابی درونی مبتنی بر استانداردها، بازدید و جمع‌آوری اطلاعات از مراکز، ارائه گزارش به کمیته تخصصی تصمیم‌گیرنده، تصمیم‌گیری نهایی و صدور حکم و اعتبارنامه مراکز آموزش مجازی و دانشکده‌های مجازی در عالی‌ترین مرجع ذی‌صلاح و ابلاغ به مراکز مربوطه دانست. به منظور اجرایی کردن مراحل بالا لازم است تا هر یک از مراحل فوق به طور جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. در این آیین‌نامه ساختار سازمانی ارزشیابی مراکز آموزش مجازی و دانشکده‌های آموزش مجازی ارائه‌کننده آموزش مجازی کشور تشریح شده است.

الف) تعاریف:

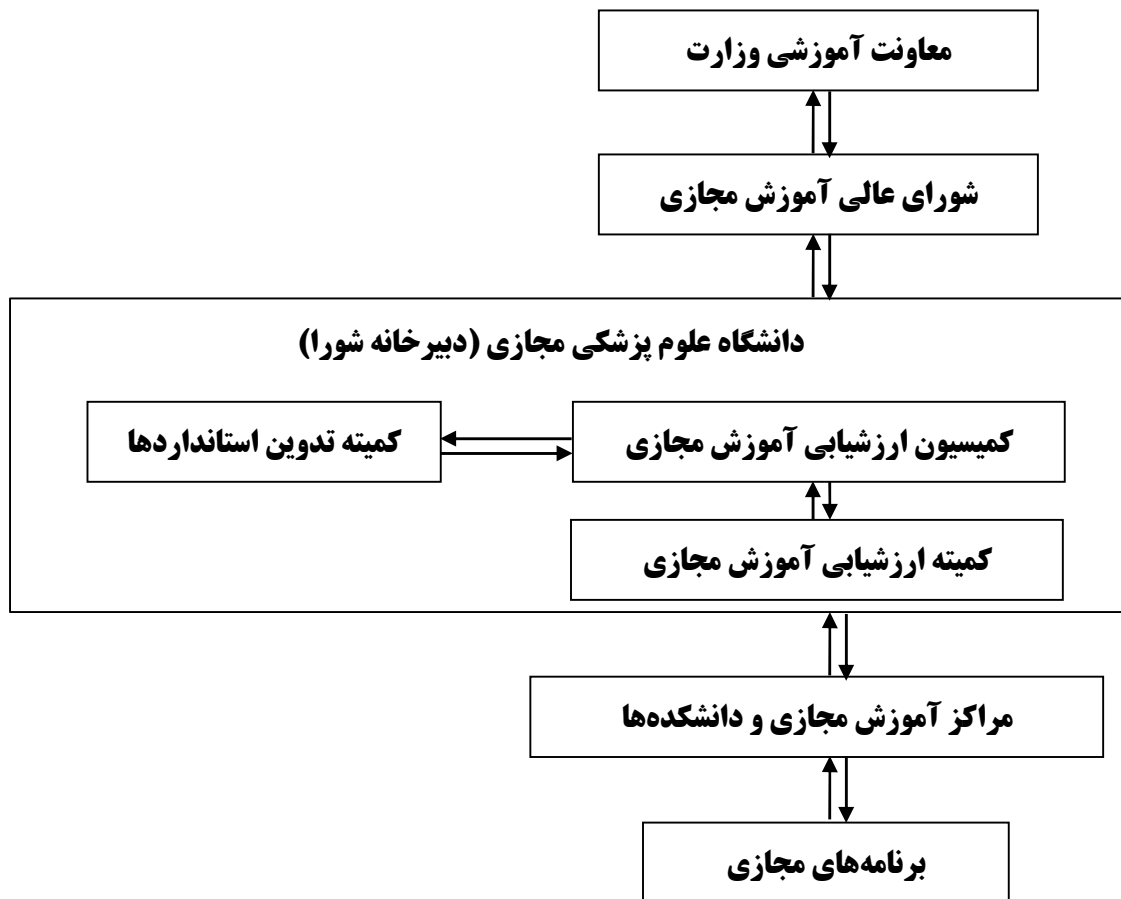
- آموزش از دور (Distance learning): به کلیه روش‌های آموزشی که در آن فراگیر نیاز به حضور فیزیکی در محل ارائه آموزش ندارد، اطلاق می‌شود و یکی از انواع آن یادگیری الکترونیکی است.
- یادگیری الکترونیکی (eLearning): به کلیه اقداماتی اطلاق می‌شود که از طریق اینترنت ارائه شده و موجب تقویت فرآیند یاددهی-یادگیری می‌شود و به دو دسته کلی تقسیم می‌شود.
 - آموزش همزمان (Synchronous): یکی از انواع یادگیری الکترونیکی است که در آن فراگیرنده و فرادهنده به طور هم‌زمان در فرآیند یاددهی-یادگیری شرکت می‌کنند. مانند وب کنفرانس، ویدئو کنفرانس و کلاس مجازی.
 - آموزش غیر همزمان (Asynchronous): یکی از انواع یادگیری الکترونیکی است که در آن فراگیرنده و فرادهنده در زمان‌های متفاوت در فرآیند یاددهی-یادگیری شرکت می‌کنند. مانند ارائه تکلیف در نرم افزار مدیریت یادگیری الکترونیکی.
- مراکز آموزش مجازی: به تمامی مراکز یا دانشکده‌های مجازی اطلاق می‌شود که به طور تخصصی در حوزه تولید، ارائه و ارزشیابی برنامه‌های یادگیری الکترونیکی در حیطه علوم پزشکی فعالیت می‌کنند.

- استانداردهای مراکز آموزش مجازی: شامل تمامی الزاماتی است که مراکز ارائه‌کننده برنامه‌های آموزش مجازی باید برای احراز صلاحیت و ارتقای کیفیت و به منظور تأمین محیط آموزشی مناسب و نظارت بر حسن ارائه برنامه‌های آموزش مجازی رعایت کنند.
- استانداردهای برنامه‌های مجازی: الزاماتی که تمام برنامه‌های مجازی باید برای کسب مجوز و ارتقای کیفیت رعایت کنند.

(ب) نظام متولی:

ارکان نظام اعتباربخشی مراکز آموزش مجازی شامل شورای عالی آموزش مجازی، کمیسیون اعتباربخشی آموزش مجازی، دبیرخانه شورای عالی آموزش مجازی مستقر در دانشگاه علوم پزشکی مجازی، کمیته تدوین استانداردها و مراکز آموزش مجازی است. این ارکان و نحوه ارتباط آنها با یکدیگر در شکل ۱ آمده است.

شکل ۱. ارکان نظام اعتباربخشی مراکز آموزش مجازی

۱- شورای عالی آموزش مجازی: تشکیل شورای تخصصی آموزش مجازی بر اساس مصوبه نشست شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۴ به تصویب رسیده است. رسالت، وظایف، اعضا، تشکیلات و دبیرخانه این شورا در مصوبه فوق تصریح شده است.

وظایف شورای تخصصی آموزش مجازی:

وظایف این شورا در آیین نامه تشکیل شورای عالی آموزش مجازی مصوب شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی تصریح شده است. وظایف شورا در ساختار اعتبار بخشی مراکز آموزش مجازی عبارتست از:

الف- تصویب آیین نامه های اعتبار بخشی مراکز، پیشنهاد شده توسط کمیسیون آموزش مجازی

ب- تصویب استانداردهای اعتبار بخشی مراکز آموزش مجازی و برنامه های مجازی پیشنهاد شده توسط کمیسیون آموزش مجازی

۲- کمیسیون ارزشیابی آموزش مجازی: اعضای این کمیسیون که در دانشگاه علوم پزشکی مجازی تشکیل می شود عبارتند از:

- ۱- رئیس دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۲- نماینده تام الاختیار شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی
- ۳- معاون امور دانشگاهی دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۴- معاون فناوری اطلاعات و زیرساخت دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۵- معاون بین الملل دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۶- سه نفر از اعضای هیات علمی صاحب نظر در حوزه یادگیری الکترونیکی به انتخاب رئیس دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۷- سه نفر از روسای مراکز و دانشکده های مجازی کشور به انتخاب رئیس دانشگاه علوم پزشکی مجازی

تبصره ۱. اعضای شورای عالی آموزش مجازی می توانند با حق رای در جلسات کمیسیون شرکت کنند.

تبصره ۲. مدت زمان عضویت اعضای حقیقی کمیسیون ۲ سال است و تجدید عضویت بلامانع است.

وظایف:

وظایف این کمیسیون به شرح زیر است:

الف- تدوین و بازنگری ادواری آیین‌نامه ارزشیابی مراکز آموزش مجازی و دانشکده‌های مجازی و برنامه‌های مجازی و پیشنهاد آن به شورای عالی آموزش مجازی برای تصویب

ب- تدوین و بازنگری ادواری استانداردهای اعتباربخشی مراکز آموزش مجازی و برنامه‌های مجازی و پیشنهاد آن به شورای عالی آموزش مجازی برای تصویب

ج- طراحی و استقرار ساز و کار جمع‌آوری اطلاعات از مراکز آموزش مجازی و ارزیابی بیرونی آنها
د- بررسی گزارشات جمع‌آوری شده از مراکز آموزش مجازی و تصمیم‌گیری در مورد وضعیت صدور مجوز (صدور احکام) مربوطه

تبصره. کمیسیون موظف است حداکثر هر ۴ سال یکبار، آیین‌نامه اعتباربخشی و استانداردهای مربوطه را بازنگری کند و برای تصویب به شورا پیشنهاد دهد.

تشکیلات:

۱- ریاست کمیسیون بر عهده رئیس دانشگاه علوم پزشکی مجازی است.

۲- معاون امور دانشگاهی دانشگاه علوم پزشکی مجازی نایب رئیس کمیسیون است.

۳- نایب رئیس کمیسیون، وظایف رییس را در مواقع عدم حضور وی بر عهده دارد.

۴- رییس کمیسیون وظایف زیر را بر عهده دارد:

الف- فراخوان تشکیل جلسات کمیسیون

تبصره: لازم است زمان برگزاری این جلسات حداقل ۷ روز قبل از برگزاری آن از طریق نامه نگاری به اطلاع اعضا برسد.

ب- اداره جلسات کمیسیون

پ- نظارت بر ثبت دقیق تصمیمات اتخاذ شده در کمیسیون

ت- امضای صورتجلسات و مکاتبات کمیسیون

ث- دفاع از مصوبات و نظرات کمیسیون در جلسات شورای عالی آموزش مجازی

۵- جلسات کمیسیون و مصوبات آن با حضور نصف به علاوه یک کل اعضا رسمیت دارد و حضور رییس یا نایب رییس کمیسیون برای تشکیل جلسات ضروری است.

۶- تصمیمات جلسات کمیسیون با رأی‌گیری از اعضای حاضر در جلسه اتخاذ می‌شود و شرط تصویب تصمیمات، موافقت اکثریت مطلق اعضای حاضر در جلسه (نصف به علاوه یک تعداد حاضر که به عدد بالاتر گرد می‌شود) است.

۷- عدم حضور اعضای کمیسیون در جلسه با اطلاع و هماهنگی رییس کمیسیون امکان پذیر است. برای جلوگیری از ایجاد اختلال در روند کار کمیسیون، عدم حضور هر یک از اعضای حقیقی آن در بیش از ۳ جلسه از هر دوره یکساله به منزله انصراف از عضویت تلقی شده و عضویت فرد لغو می‌شود.

۸- امور اجرایی کمیسیون مانند بررسی درخواست ارزیابی مراکز متقاضی و ارایه پیشنهاد به کمیسیون، تعیین اعضای تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات از مراکز آموزش مجازی، برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری ادواری اطلاعات از مراکز آموزش مجازی و پایش عملکرد آنها، ارائه گزارش اطلاعات جمع‌آوری شده و پیشنهادات به کمیسیون با دبیرخانه شورای عالی آموزش مجازی است. وظایف دبیرخانه در آیین نامه تشکیل شورای عالی آموزش مجازی تصریح شده است.

۳- کمیته تدوین استانداردها:

اعضای این کمیته که در دانشگاه علوم پزشکی مجازی تشکیل می‌شود عبارتند از:

- ۱- معاون امور دانشگاهی دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۲- معاون فناوری اطلاعات و زیرساخت دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۳- حداقل دو نفر از متخصصان برنامه‌ریزی یادگیری الکترونیکی و آموزش پزشکی، به انتخاب رئیس دانشگاه علوم پزشکی مجازی
- ۴- حداقل دو نفر از کارشناسان دارای تجربه در زمینه آموزش مجازی، به انتخاب رئیس دانشگاه علوم پزشکی مجازی

وظایف:

وظایف کمیته تدوین استاندارد به شرح زیر است:

الف- تدوین پیش‌نویس استانداردهای اعتباربخشی مراکز آموزش مجازی بر اساس مراحل علمی و جلب توافق آرای صاحب نظران و ارائه آن به کمیسیون آموزش مجازی

ب- تدوین چک لیست استانداردها و پرسشنامه جمع‌آوری اطلاعات و پرسشنامه ارزیابی درونی مراکز آموزش مجازی

تشکیلات:

۱- معاون امور دانشگاهی دانشگاه علوم پزشکی مجازی رئیس کمیته است و یک نفر از اعضای کمیته را به عنوان نایب رییس انتخاب می‌کند.

۲- رییس کمیته وظایف زیر را بر عهده دارد:

الف- فراخوان تشکیل جلسات کمیته و اداره این جلسات

ب- نظارت بر ثبت دقیق تصمیمات اتخاذ شده در جلسات کمیته

ج- امضای صورت جلسات و مکاتبات کمیته

د- دفاع از تصمیمات و نظرات کمیته در جلسات کمیسیون و شورای آموزش مجازی

۳- جلسات کمیته با حضور حداقل دو سوم اعضای آن (۴ نفر) رسمیت می‌یابد. حضور رییس برای تشکیل جلسات ضروری است و تصمیمات جلسات کمیته با موافقت اکثریت مطلق اعضای حاضر در جلسه (۳ عضو حاضر) اتخاذ می‌شود

ج) استانداردهای اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مجازی:

۱. پیش‌نویس استانداردهای اعتباربخشی مراکز آموزش مجازی با طی مراحل علمی و جلب توافق آرای صاحب نظران توسط کمیته تدوین استانداردها، آماده شده و به کمیسیون آموزش مجازی پیشنهاد می‌شود و بعد از اصلاح و تایید در این کمیسیون برای تصویب نهایی به شورای عالی آموزش مجازی ارسال می‌شود.

۲. کلیه استانداردهای آموزش مجازی در دو سطح پایه و ارتقای کیفیت تدوین می‌شوند. رعایت کلیه استانداردهای پایه برای کسب اعتبار الزامی است.

۳. استانداردها در دو بخش مراکز آموزش مجازی و برنامه‌های مجازی ارائه می‌شوند.

۴. برای هر یک از استانداردها در کمیته تدوین استانداردها، یک چک لیست و یک پرسشنامه جمع‌آوری اطلاعات طراحی می‌شود.

۵. استانداردهای نهایی به صورت رسمی به کلیه ذی‌نفعان ابلاغ می‌شود.

۶. استانداردها، چک لیست‌ها و پرسشنامه‌ها به صورت ادواری و حداکثر هر ۵ سال یک بار توسط کمیته تدوین استانداردها بازبینی شده و برای تصویب تغییرات به کمیسیون آموزش مجازی و بعد از آن به شورای تخصصی آموزش مجازی ارسال می‌شود.

د) ارزشیابی درونی مراکز آموزش مجازی:

۱. بعد از ابلاغ استانداردهای مصوب اعتباربخشی، مراکز داوطلب اعتباربخشی از طریق پرسشنامه‌های ارزشیابی درونی که توسط دبیرخانه شورای تخصصی آموزش مجازی طراحی شده، خود را ارزشیابی می‌کنند و نتایج آن را به دانشگاه علوم پزشکی مجازی ارسال می‌نمایند. قبل از تکمیل ارزشیابی درونی، ارزشیابی بیرونی صورت نخواهد گرفت.

۲. دبیرخانه موظف است با بررسی نتایج ارزیابی درونی، در مورد آن به دو صورت تصمیم گیری کند:
- الف) در صورت نقص شرایط مرکز و عدم رعایت استانداردهای پایه، بازخورد ارزیابی درونی را به صورت کتبی به مرکز مورد ارزشیابی اعلام نماید.
- ب) در صورتی که با بررسی مقدماتی، رعایت استانداردها مورد تایید باشد با مرکز مربوطه برای ارزشیابی بیرونی هماهنگی لازم را انجام دهد.
۳. در صورتی که نتایج ارزیابی درونی از نظر کمیته اعتباربخشی، قابل قبول باشد، کمیته موظف است حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از زمان ارائه نتایج ارزیابی درونی، برنامه بازدید از مرکز را هماهنگی و اجرا نماید.
۴. زمان ارزشیابی بیرونی بعدی توسط کمیته اعتباربخشی، بسته به نوع مجوز اعطا شده، به طور رسمی به مرکز ارائه کننده برنامه اعلام می‌شود.

ه) انواع مجوز:

۱. کلیه تصمیم‌گیری‌ها در مورد وضعیت صدور مجوز (صدور احکام) مربوطه توسط کمیسیون آموزش مجازی صورت می‌گیرد.
۲. انواع تصمیمات در مورد مجوز مراکز آموزش مجازی به شرح زیر است:
- الف) مجوز قطعی:** مرکز آموزش مجازی بدون توجه به مجوز قبلی و در ارزشیابی جاری، بنا بر نظر کمیسیون اعتباربخشی، دارای انطباق قابل قبول با استانداردهای پایه اعتباربخشی است.
- تبصره ۱. در شرایط اعطای مجوز قطعی، زمان بازدید بعدی سه سال است. در صورت تشخیص کمیته و یا درخواست کمیسیون، ارزشیابی ویژه در فاصله زمانی بین دو ارزشیابی عادی صورت می‌گیرد. این ارزشیابی ویژه بر اساس نتایج پایش مستمر مراکز و نگرانی از نحوه کیفیت رعایت استانداردهای پایه انجام خواهد شد.
- تبصره ۲. مراکز دارای مجوز قطعی، معتبر شناخته می‌شوند و می‌توانند:
- الف) به عنوان مرجع آموزش مجازی در قطب آمایشی خود عمل نمایند.
- ب) به عنوان همکار دانشگاه علوم پزشکی مجازی شناخته شده و از حمایت‌های مالی و معنوی این دانشگاه برخوردار می‌شوند.
- ج) در ارائه و اجرای پروژه‌های کشوری دانشگاه علوم پزشکی مجازی در اولویت قرار دارند.
- د) سایر امتیازات این مراکز با پیشنهاد کمیسیون آموزش مجازی و تصویب شورا اعلام می‌شود.

تبصره ۳. بدیهی است دبیرخانه شورای عالی آموزش مجازی، بر اساس صلاحدید و بر اساس شرایطی مانند تغییر سیستم مدیریتی، تغییر تعداد اعضای هیأت علمی یا عملکرد مرکز، می‌تواند مبادرت به بازدید از مرکز نماید.

ب) مجوز مشروط: به مرکز آموزش مجازی که بنابر نظر کمیته و تصویب کمیسیون، دارای انطباق کامل با استانداردهای پایه اعتباربخشی نیست ولی این عدم انطباق قابلیت اصلاح در زمان قابل قبول را دارد، مجوز مشروط اعطا می‌شود.

تبصره ۱. در شرایط اعطای مجوز مشروط، زمان بازدید بعدی تا یک سال است.

تبصره ۲. تداوم وضعیت مشروط، حداکثر تا مدت دو سال امکان پذیر است و اگر مرکز دارای این نوع مجوز نتواند در طی این مدت مجوز قطعی اخذ نماید، مجوز مشروط آن لغو می‌شود.

ج) عدم صدور مجوز: مرکز آموزش مجازی که متقاضی اعتباربخشی است و در ارزشیابی انجام شده، بنا بر نظر کمیته و تصویب کمیسیون، دارای انطباق قابل قبول با استانداردهای پایه اعتباربخشی نیست.

تبصره ۱. مراکزی که مشمول عدم مجوز هستند حداقل ۲ سال بعد از صدور حکم می‌توانند درخواست بررسی مجدد خود را برای دانشگاه علوم پزشکی مجازی ارسال نمایند.

و) ارزشیابی برنامه‌های آموزش مجازی:

۱. استانداردهای اعتباربخشی برنامه‌های آموزش مجازی توسط دانشگاه علوم پزشکی مجازی تهیه و اعلام می‌شود.

۲. روند تایید و تصویب برنامه‌های منجر به اخذ مدرک (کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی PhD) و تاسیس دانشکده‌های مجازی، همانند سایر برنامه‌های منجر به مدرک و دانشکده‌ها در کشور است و باید توسط مراجع ذیصلاح مانند هیات ممتحنه و ارزشیابی رشته مرتبط، دبیرخانه شورای آموزشی مرتبط، شورای عالی برنامه ریزی دانشگاه‌های علوم پزشکی و شورای ارزشیابی و گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی صورت گیرد. تبصره: در صورت نیاز و درخواست مراجع فوق‌الذکر شورای تخصصی آموزش مجازی می‌تواند نظرات تخصصی خود را در این رابطه در اختیار قرار دهد.

۳. ارزشیابی بسته‌های آموزشی مجازی مانند محتواهای الکترونیکی، بسته‌های آموزشی چندرسانه‌ای و مانند آنها توسط مراکز آموزش مجازی دارای حکم قطعی و بر اساس استانداردهای ابلاغ شده از طرف دانشگاه علوم پزشکی مجازی صورت می‌گیرد.

تبصره: کمیسیون آموزش مجازی بر روند کار و نتایج این ارزشیابی‌ها نظارت دارد و در ارزشیابی‌های ادواری رعایت استانداردها را مد نظر قرار می‌دهد.

۴. ارزشیابی و تایید برنامه‌های آموزش مجازی برای کسب امتیاز برنامه آموزش مداوم، توسط اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی و بر اساس دستورالعمل‌های همان اداره صورت می‌گیرد.

(ه) نظارت:

نظارت بر حسن اجرای این آیین نامه بر عهده رئیس دانشگاه علوم پزشکی مجازی است.

این آیین نامه در دویست و پنجاه هشتمین جلسه شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۴ به تصویب رسید.